

acesta în cuvinte simple și calde: „Tata, om de 76 de ani, șede în pat și-n spune cântece cu drag”. E, adică, implicat afectiv în procesul redactării și face eforturi pentru a salva o zestre culturală importantă.

A treia și ultima etapă în procesul de salvagardare a acestei comori spirituale este această carte, care a luat ființă după ce manuscrisele au ajuns, printr-o întâmplare providențială, în mâinile tinerei cercetătoare Elena Ramona Potoroacă, de la Muzeul ASTRA din Sibiu. Aceasta, ajutată de Zvonko Trailović, originar din satul Osnicea de pe Valea Timocului, care în prezent locuiește la Sibiu, a tipărit cântecele bătrânești, sub forma unor facsimile ale caietelor originale și, de asemenea, le-a transliterat în limba română, o decizie justificată și oportună, deoarece, spre deosebire de culegerile eterogene de poezie populară, care scot în evidență perspectiva antologatorilor, volumul de față îl aduce în atenția cititorilor în primul rând pe rapsod. Acest volum reprezintă un omagiu adus lăutarului Sima Prunarević, fiului său, dar și tuturor lăutarilor români din Timoc care au transmis, generație de generație, zestrea spirituală românească în spațiul sârbesc. Dar, mai mult decât atât, este un dar de mare valoare pentru cititorul român, care, fără efortul uriaș Elenei Ramonei Potoroacă și al lui Zvonko Trailović de a translitera cântecele, nu le-ar fi putut citi. Această carte va reprezenta un prețios instrument de lucru pentru folcloriștii interesați să evidențieze motivele comune de o parte și de cealaltă a Dunării, la românii din nordul și din sudul fluviului, dar și la popoarele din Balcani, dar și pentru lingviști, care au acum parte de un material valoros, de mostre autentice de limbă românească de pe Valea Timocului.

Valoarea volumului este sporită și de cele două studii introductive, unul lingvistic, semnat de Vasile Frățilă, în care reputatul dialectolog face câteva observații pertinente asupra limbii din manuscrisele de la Zlocutea, insistând pe termenii învechiți, care aparțin stratului de origine latină și autohtonă, iar celălalt folcloristic, semnat de Mirela Ocnic, în care este prezentat profilul general al rapsodului, tiparul cântecelor bătrânești și locul celor din volumul de față în spațiul balcanic.

Annemarie Sorescu-Marinković

Două studii privind păstoritul în România

La o bibliografie și așa substanțială legată de păstoritul românesc, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu adaugă în anul 2010 două studii privind tradiția și starea actuală a acestei ocupații, realizate de specialiști ai Facultății de Montanologie, pe baza unui grant sprijinit de Islanda, Norvegia și Liechtenstein cu sprijinul Societății Progresul Silvic Sibiu.

Primul volum se intitulează *Studiu privind stâna, produsele și subprodusele tradiționale de stână din arealul rural montan*, coordonator dir. ing. Mihaela Stanciu. Al doilea volum este *Studiu privind relațiile tradiționale, culturale și spiritualitatea profundă, existentă între repaosurile activității de bază pastorală și marile sărbători religioase la românii din arealul montan*, coordonator Săvoiu Gheorghe.

La realizarea celor două studii au participat peste 20 de cercetători, profesori universitari și colaboratori, specialiști în domeniile etnografice tradiționale a păstoritului contemporan, a prelucrării laptelui și produselor lactate. Autorii au acordat atenție situației păstoritului tradițional, a situației actuale, la zi a acesteia, valorilor spirituale și religioase a acestei ocupații, căutând soluții de dezvoltare durabilă.

Primul studiu se referă la unele aspecte istorice ale păstoritului ca ocupație străveche la români, stăruind asupra rolului Mărginimii Sibiului și a păstoritului transhumant dintr-o perspectivă actuală. La acestea se adaugă posibile „tehnici” legate de stână, a lor de prelucrarea tradițională a laptelui, valorificarea produselor lactate pornind de la prioritățile și compoziția laptelui, la numeroasele produse realizate prin prelucrarea lui (produse lactate acide, produse și subproduse la stână, brânzeturile tradiționale). Studiul continuă cu particularitățile creșterii ovinelor pentru lapte, rasele lor, protejarea, tehnologia mulsului sau târlirii terenului ca sursă a fertilizării sale.

O importantă parte a cercetării depășește moștenirea tradițională, rurală, referindu-se la situația actuală a păstoritului (iar concluziile nu sunt dintre cele mai optimiste privind conservarea acestei ocupații), dar contribuind prin cercetări de teren la depistarea unor rețete lactate a produselor din lapte, la stânele din județele Vâlcea (Vaideeni), Argeș (Rucăr, Corbi, Domnești) și satele Mărginimii Sibiului. La această componentă regională se adaugă aspecte statistice și

finisare ale costurilor și eficienței produselor de stână, în studii de caz, aspectele legislative și reglementările europene în domeniu.

În timp ce primul studiu se referă la evoluțiile ocupaționale și materiale ale păstoritului, cel de al doilea se referă la aspectele spirituale ale păstoritului tradițional, încercând să găsească soluții de conservare a contextului generator, luând în considerare aspectele arhaice, rurale, conservatoare ale păstoritului în raportul național-european, rolul în această spiritualitate a transumanței a credințelor religioase, a calendarului pastoral și mai ales a rolului repaosului pastoral și a marilor sărbători pastoral-religioase, cuprinzând rezultatele cercetării în cele trei județe cu scopul conservării identității românești în spațiul european și universal, căutând căile de soluționare a acestei tendințe, în dezvoltarea durabilă (una din soluții, dar nu numai, fiind agroturismul rural sau popularizarea experiențelor păstrate în abordarea actuală, științifică a ocupației).

Cele două studii sunt un exemplu de colaborare între cadrele universitare, specializați în domeniu și etnografi, experiență pe care am dori-o în continuare, extinsă și în alte domenii. Nu e cazul să mai stăruim asupra pierderilor pe care lipsa de colaborare interdisciplinară (teren agrar golit de sens prin utilizarea sa abuzivă). S-ar adăuga pierderilor și așa mari pe care tranziția a adus-o păstoritului românesc.

Cele două volume sunt adresate specialiștilor în domeniu pe plan teoretic, dar și producătorilor direcți sau a celor care continuă această ocupație, în practica creșterii ovinelor, a prelucrării produselor lactate și aplicării ocupației în cadrul Uniunii Europene.

Volumele sunt însoțite de ilustrații din Colecția Fischer fotografii aflate în patrimoniul Complexului Național Muzeal ASTRA.

Valerie Deleanu

**Ileana Morariu, *Glasul străbunilor*,
Sibiu, Editura Salgo, 2011, 98 p.**

Un inimos ctitor al muzeului local, Muzeul Pastoral din Juna, fiica renumitului sat mărginean, nu s-a mulțumit doar cu salvarea unui patrimoniu excepțional (3200 obiecte), ci a realizat și imaginea acestuia într-o carte de aproape 100 de pagini. O carte care reprezintă o adevărată monografie a localității văzută din unghiul patrimoniului său în primul rând pastoral, dar nu numai. Soluția utilizată de autoare se abate de la rigurozitatea metodologică a unei lucrări academice, dar câștigă o interesantă imagine vie a satului, a oamenilor săi, a familiei și rudelor, a ocupațiilor, a vieții la stână și la colibe, a obiceiurilor și artei tradiționale, a mentalităților, printr-un procedeu care nu își găsește egalul nici la lucrările specialiștilor în domeniu, nici în mărturiile sau memoriile creatorilor populari, nici măcar în literatura naivă, de factură populară.

Este o carte de suflet a satului, a patrimoniului său de civilizație, dar și a autoarei Ileana Morariu.

Este descris patrimoniul muzeului local începând de la cărțile religioase care circulau în sat, precum Biblia sau cărțile de rugăciuni, trecând prin interiorul casei și cuprinsul gospodăriei pastorale, într-o călătorie obiect cu obiect, prin uneltele gospodărești, port local, textile de uz și de casă, până la obiecte de mari dimensiuni cum ar fi plugul, grapa, carul sau sania. Fiecare obiect are povestea sa, începând cu numele său, cu materialul din care erau confecționat, cu tehnologia, cu funcțiile sale ocupaționale și artistice. De fiecare dată textul nu se mulțumește doar cu descrierea, ci continuă cu modul de procurare a acestora, menționând numele celor care le-au donat, donatori convinși mai ales de entuziasmul ctitorului muzeului, apoi continuă cu amănunte legate de întâmplările prin care au trecut obiectele, dar și de experiența vieții autoarei legată de obiectele descrise încât aproape fiecare obiect are referințe la tinerețea sau maturitatea ei. Nu numai atât, dar continuă și cu povestea implicării rudelor sau vecinilor săi, unele dintre aceste obiecte colecționate fiind aduse de departe, de la colibele din hotar, ținând cont că hotarul satului se întinde pe o distanță de peste 30 km. În felul acesta, în cartea Ilenei Morariu se realizează o sinteză deosebit de interesantă între obiectul muzeal și contextul din care a provenit. Fiecare obiect își găsește locul într-o poveste proprie, ba chiar integrat în cadrul obiceiurilor locale, în folclorul local, autoarea reproducând poezii populare pastorale, se implică în relațiile cu locurile natale, recurge chiar la propriul talent poetic, prin textele legate atât de viața jinarilor, cât și de